

علوم اقتصادیه و اجتماعیہ

مجموعہ علمکار

ہر ایک پر تجھی کوئی نشر اول نور

مؤسسی

احمد شعیب ، رضا توفیق ، محمد ہاریر

مقدمات

پورسہ معاملات . — حقوق اساسیہ بہ مسئل : رضا
توفیق . — روسیہ : احمد شعیب . — فردیون و نوساویون :
بدیع پوری . — حکومت و حریت خندہ سینٹریک فلسفہ سی :
رضا توفیق . — فرانسیہ اغلال کبری : احمد شعیب . —
سوسالیزم خندہ تشیمات : علی کامی .

مدیر و صاحب امتیازی :

محمد ہاریر

نشمی : ۱۰ غروش

استانبول

امور اداره و تحریر : ملینہ مطہری

۱۳۲۶

حقوق ايساپير مدخل

يکين نسخه دن ما بعد

وايشجياکده، صنعتده، يا خودتجارتهدها زياده منفعت کوردیکاري ايجين
اوطر نه توجه همت ايدرك اراضي اهاالي ايله مشلدر. دنيله بيلير. کوزدل!
نقط فرانسه دخي صنعت وتجارتهده انکلتره دن بوس بوتون آشايي قالير
برمملکت دکلدر. حال بوکه اوراده طوپراق علي العموم اهاالي نکل ماليدر.
و ثروت عموميدها اعتدال اوزره منقسمدر. اوندن ماعدا انکلترهده
وقتيله اهاالي طوپراغه مالک ايدیده صوگرا صوگرا صنعته ميل ايله
الندين چيقارمادی که زمانزدن ايله ری ماضی به طوغرو نه قدر
يورورسهک، افراد خلقی يالکيز طوپراقدن، هان هر دورلو حقوق
ملکيتدن محروم کورورز. ديمک اولوپورکه بو حقوق غير مقوله دن
جمله سنک کوکلريني محارب برمملکت حق ظاليتنده آرامق دها طوغرودر.
فرانسه بويوک اختلالده اولو زادکان صنعتيه ابراز خصوصتله، اونلرک
معهود حقوقتي پايمال ايدهرک وجودلريني اورتادن قالديرمايه غيرت
ايمه سويدی، ظن ايدهرم که اورادهده بوسکون انکلتره اولدوغی کي
کبارلردن عظيم طوپراق و چيقتلاک صاحبلي بولونوردی. باشقا بر ديلمز
دها وار. حرفت و صنعتک برمملکتده ترقیسی آحاد ناسی طوپراقدن
محروم ايمه دیکدن ماعدا اراضي نکل قسم کلیدنی افرادک يدملکيته توديع
ايدیور. آمریقادده بويله در. حریت مدنيه ديدیکمز حقک و يا خود نعمتک
دخي بويله بر تأثیری وار. انکلزلر مصری تحت اداره لرینه آلمازدن اول
اک منبت واک کوزدل اراضي نکل ثلثانی خديو اسماعيل پاشا عالمه سنک

ملکی ایدی . بوده تدقیقات رسمیه ایله ثابت اولش برحقیتدر . حریت؛ هر فردك غیرتنه سکتہ و یرهن موانع سیاسیه و یا اجتماعیه بی رفع ایتمکله افراد آراسندده هر کسك استعدادنجه ، غیرتنجه اراضیه ، ثروته مالک اوله بیللمه سی احتمالی ، برحق صریح اوله رق ، و یرمش اولدی . شیمدی بونقطه ده مسئله نك اڭ مهم عقده سنه کلديک دیمکدر . اسکیلرده ده امتیازات حقوقیه بر اقلیتك انده ایدی . فقط بوحق ، اواقایتك طبیعی حتی دکل ایدی . قوه قاهره ایله غصب ایتدیکی برحق ایدی . (قیلیچ امکی) دیمکدی . زیرا یوقاریده عرض ایتدیکم کبی اونك منشائی آرانجه نتیجه تحقیقات ، ظالیت حقنه منجر اولویوردی ؛ وعوامدن بر آدم نه قدر مستعد ، نه قدر ذکی و درایتلی اولسه ، زادکانك آنجاق خدمتکاری اوله بیایردی ؛ حتی بوذلت بیله بر شرف امتیاز صایلیردی . احتمال که اونلار نامه عائله لرینك ، ثروتلرینك اداره سنی زادکان در عیبه ایده ردی و بلکه ده بوعتقاده باغلی اولان بیچاره خلق ، کندی زعمنجه بختی یار یاشاردی . فقط نه اونلر ایله صهریت پیدا ایده بیایردی ، نه ده اوحقوقه طوغرودن طوغرویه نائل اوله بیایردی . بوکون انسانلر آراسنده غوغای حیات باقی ؛ فقط اسکینه نسبة ده ا عادلانه در . زیرا بوکون هر هانکی طبقه متدن اولورسه اولسون بر آدم اداره امورده سائرلرینه تفوق ایده بیله جك قدر بردایت ، بر معرفت ابراز ایده رسه ، موثقتی نسبتده اوحقلره نائل اولور . صوک عصرک متفد و مقتدر آدملری ، ترجمه حاللری ایله تدقیق اولونورسه بونلرک واقعا بر قسمی ینه اساساً زادکان صیفندن چیقار ، فقط بر قسم کلیدنك ده تمامیه اورتا خلقندن و حتی فقرا طایمندن یتیمش کیمسلر اولدوغنی تبین ایدر . کیمیی سیاست عالمنده بر اقتدار کوسترمش و رتبه لره ، نشانلره ، ثروته نائل اوله رق ، کسب امتیاز ایتیش ؛ کیمیی معاملات صرافیه ده ، کیمیی ده شعرده ، صنعت عالمنده ، فنده فائیتلرینی اثبات ایده رك نائل امتیاز اولملردر . اگر ده موقراسیای بومعنا ایله تلقی ایتمک

لازم کایرسه ، یعنی ماتک هر طبقه سندن دخی اداره امورده قابلیتی ذکی ، ممتاز آدملر یتیشه بیلیر ، دیمک صورتیه ده موقراسیا ادعا اولونورسه ، بوندن واضح بر حقیقت اوله ماز . چونکه بویوک آدملرک مطلقا زادگان دیدیکمز صنفدن طوغماسی لازم گلدیکینه بوندن بویوک دلیل و برهان اوله ماز و بومنا ایله ده موقراسیا دائمی صورتده مدنیت و صلاحه ترقی ایتمکده در . دیه ادعا اولته بیلیر . برنجی ناپولیون عسکر لرینه خطاباً : « هر نفر چانظه سنده بر مشیر باستونی طاشیور » دیمش ایدی که شودمین تلقی ایتدیکمز معنا ایله تماماً ده موقراسیا اعتقادینه موافق بر سوزدر ؛ یعنی هر نفر هانکی صنف جماعته منسوب بولونورسه بولونسون ، کیمک اوغلی اولورسه اولسون ، غیرت ابراز ایدوب ، یارارلق کوستردیمی برمه حال مشیریت علامتی اولان باستونی احرازه قدر ترقی ایده بیلیر دیمکدر . فقط ده موقراسیایی بومعنا دهه تلقی ایتیه یوبده آئی ؛ کوتو ، ذکی ، احمق ، قابلیتی ، قابلیتیز هر فرد جماعتک عینی درجه ده اداره امورده صلاحیتی واردر . و بناءً علیه بر رأیه ده حق واردر معناسیه قبول ایدیلیرسه بن کندی حسابمه بویله بر ده موقراسیا ناک هیچ بر زمان ، هیچ بر یرده کوروله مەدیکنی و ممکن ده اوله مایه جغنی ، خلاصه باطل ایدیکنی ادعادن چکینمهم . بناءً علیه اولجده سویله دیکم کبی کرک سیاستده ، کرک تجارتده ، کرک صنعت و علمده تکیل اکثریتی اداره ایدهنلر بر آوچ اقلیتدر . بواقلمت ایسه فکر مجه اک حقیقی ، اک طبیعی آریسطوقراسیا صنفی تشکیل ایدهر ؛ آقران وامثالی آراسنده وجهاً من الوجوه صحیحاً بخنی یار طوغانلر بونلدر . او حالده تعیرات تشوشه اوغرا دی دینله جک ! چونکه بوراده ده موقراسیا و آریسطوقراسیا معناسنک حکمی قالییور . واقعا طبیعتک ممتاز اوله رق ، یاراتدینی اقلیته بز ، آریسطوقراسیا تعیرینی محق کورورسه ک ، تعیراتی تشویش ایتمش اولورز . اونک ایچین باشقا بر لسان ایله کیفیتی افاده ایدهرک ، « هر زمان ، هر وجه ایله دنیایی اداره

ایدهن ، اکثریت خلقه حکومت ایدهن مقتدرو فعال براقلیت ممتازده در . «
 دیمکله اکتفا ایتمه لی یز . اووقت مسئله حل اولونور . صناعتک ترقیسی ،
 صلح وسلامتک و اوسایه دهده حریتک تأسس ایتمه سیله مدنیت حقیقیه
 ایله ریله یور . ایله ریله دیکجه دهده غندی و باطل برطاقیم حقوق ارثیه بدل
 استعدادات ممتازه وطبیعیته نک بخش ایده جکی حقوق مشروعه قائم اولویور .
 بو ترقی بنم فکریمجه جمعیتک هر فردینه معین برحق ویره میورسه دهده
 جمعیتک ، اوکی افراد ممتازیه دائماً وجود ویره بیلیمکده کی حقیقی قطعاً
 تاسیم ایتیش اولدیغندن عمومیه بردن بر بویوک حق بخش ایتیش اولویور که
 اسکی زمانلرده بوکا هیچ نائل اوله مامشدی . حتی اسکی ده موقراسیالارک
 بیه بوخصوصده قبضوری مثبت ایدی ؛ لکن بو ترقیات اجتماعیه نک
 ویره بیه جکی حق ، بودائرینی آشاز . هر کسه ، هر فرده اداره امور
 حق ویریلسه بیه بالفعل اوحقک اجراسنه امکان بولونه مایه جنی شویله
 طورسون ، اکثریت خلقک بویله برحق حسن استعمال ایده مه دیکیده
 نامعدود امثالی ایله ثابتدر . اوروپاده ، آمریقاده ملتک وکیلی اولان
 پارلامنتو اعضالری مؤکلرینک تماماً رأی و آرزوسی اوزره حرکت
 ایتیورلر و کندیلرینی توکیل ایتدیره بیلیمک ایچین پارلاق یالانلر سویله مک ،
 اجراسی قابل اولمایه جق ، حتی مملکت ایچین مفید اولمایه جق وعدلرده
 بولونمقله حیله کارلق ایدیورلر . حتی بوکون دکر سنز ، خلوص سز و مضر
برطاقیم آدماری بیه برفرقة امته وکیل انتخاب ایتدیره بیلیمک ایچین رأی
صرافلری ، انتخابات قومیسو نیجیلری وار . اوندن ماعدا بو بویوک تجارتخانه لر ؛
کوچوکلرینی دائماً منت آلتینده طوتدیقلرندن رأیلرینی قولای قولای
استحصال ایده بیلیورلر . بو بویوک تجارتخانه لرده انک مهم مشتریلرینه موافق
رأی ویرمکده ، اعتقادات اساسیه لرینه اتباعدن زیاده منفعت آنیه
کوردیکلری ایچین قولای قولای اونلر حقنده رأی ویریورلر . حتی
اعتقادات اساسیه لری بو منفعتلرینه موافق اوله جق صورتده تبدل و تشکل

ايدیور. عموم ایچین ده حقیقت حال بودر. فضله اوله رق اهالی آراسنده هر نه وجه ایله اولورسه اولسون کسب تمایز ایتش اولان اقلیت افرادینه خلق دائماً بر نظر غبطه واستحسان ایله باقیور واقدارخی تسلیم وموفقیتی تحسین اینک کی احوال وجدانیه مه مقرون اولدینی ایچین اهالی نك بر حسانی اونلر حقنده یا کلیش اوله رق ، بر اعتماده تولید ایدیور. فرانسه اختلالی اك زیاده زادکانه خصومت کوستردیکی حالده متعاقباً تأسس ایدن جمعیت ملیه ده اعضانك اسملارینه باقیلیرسه ینه اکثریتله ملت وکیللرینك کبار طاقیمندن انتخاب اولونمش اولماسی شایان دقت بر کیفیتدر . سنسر بونی ذکر ایدیور . وانکلتره پارلامنتوسنك عوام قاماراسی . اعضاسندن ثلثاتی دخی یازادکن صنفندن ویاخود بو یوک امرای عسکریه دن منتخب بولوندیغی وحال بوکه بو آدملرک ملت طرفندن یعنی منافع اعتباریله بو صنف خلقه معارض اولان عوام طرفندن وکیل انتخاب اولوندیغی کمال تعجیله ذکر ایدیور.

خلاصه تکرار سوبله یه لم : انسان سوروسنی اداره ایدنلر ؛ اقلیتدر ومع التأسف دائماً بویه اوله حقدر . مدینك ذره قدر بونده دخلی یوقدر . چونکه مدینت ، من جهة احوال اجتماعی تسویه مائل اولسه بیله استعدادات فطریه یه ، قابلیات طبعیه یه طوغرودن طوغرویه ذره قدر تأثیری اولمادیغندن واقتمدارسنز خلق ایله ممتاز اولان اقلیت آراسنده کی فرق نسبی دائماً موجود حتی ثابت حتی کیتدکجه متزاید بولونه جغندن الی آخر الدوران بواقیت ممتازه نك التدن تخلص کر بیان ایدیه مه یه جکدر . کی کورولویور . عموم خلقک هر فردینک عینی درجه ده وهر خصوصده نائل حقوق اولماسی بر حقیقت دکل ، بر خیالدر . حقیقت دکل ، چونکه تاریخ بزه دائماً بونک عکسنی کوسته ریور . نته کیم اولجده جمعیت بشریه نك صفحات ابتدائیه سنده حقوق طبعیه وسیاسیه بکزره برشی اولمادیغنی تحقیقاته بناءً عرض ایتش ایدم . خیالدر ، چونکه ترقیات مدنیه نك ،

ادعا اولونديغي کي تسويه حقوقه ميلانی ايله برابر هيچ مساواتک بو درجه سنه واصل اوله ماديغمن کي اولجه عرض ايتديکم بعض اسباب طبيعيه په بناء ده مع التأسف استعدادات فطريه آراسنده اومساواتي کورده ميه جکزر . حتی بالعکس تکامل سایه سنده ، افراد آراسنده کي استعداد فرقلرينک کيتديکجه آرتقمده اولديغي ده کو ستر مشدم . شيمدی آکلاشیلدی که حکومتک منشأی ، اک اسکی زمانلرده سيد قومدر . اک قوی سبي ده حر بدر . صوکرالری جمعیتده تقسیم اعمال وقوعنه برکيشی نک ، ولو که سيد قوم اولسه دخی ، تکمیل اموری اداره په کفایتزلی سبي ايله اونک وکیلرندن تشکل ایدن اقلیتدر . بواقليت یا محاربه ده موفق اولان سرکرده لردن ویاخود سيد قومک خويشان واقرباسندن ویاخود رؤسای روحانيه دن تشکل ایده کیشدر . صوکرالری یکانه ترقی ، ملئک ده هر هانکی صنفندن اولورسه اولسون بويه بر اقلیت ممتازه تشکل ایده بيلمکده کي اقتداريني وحققي تسليم ایتک اولمشدر . شمدی مدنی مملکتلرده حکومت ، يته اقلیت النده در . یالکز شوفرک وارکه اواقليتك بر قسمی زادکاندن ، شرفادن اولمقله برابر بر قسم ديکری ده امتک اولاد ممتازه سیندندر . ايشته اوقدر ! اوله بیایرکه ایلهریده بوتون بوتون امتیازات سابقه رفع ایدیلریده بوتون حکومتی تشکل ایدن اقلیت ممتازه مساوی حقوق عمومیه په مالک اولان ملئک اولاد ممتازه سیندن تشکل ایده . بو ، ممکن ؛ فقط ممکن اولدوغی تقدیرده بوسورت حکومت ایچین دخی ایکی ملاحظه من وار : اولاهر کسک ظن ایتدیکی ده موقراسیا بومیدر عجا ؟ مثلاً فابریقاده برقچ غروش کونده لکله چالیشان ویاخود قوت یومیه سنی تدارک ایتک ایچین کندینی تلف ایده جک قدر وجودینی یوران وبناء علیه باشقا بر خدمته قابلیت اولمایان بیکلرجه و یوز بیکلرجه سفیل ، بیچاره وزوالی خلقه بوحققتاری لایقابه تفهیم ایتدکن صوکر : « ايشته آکلا یوزسکزی ! کیمک درایت و اقتداری وارسه ، او آدم سرکاره کچر ،

سز غایت احمق و اقتدار سز طوغشسکزر . هیچ بر وقت حقوق عمومیه دعواسنده بو مرتبه نائل اوله مایه جقسکزر . حتی کندی رایکزر ایله ایچکزدن برنی انتخاب ایتکلککزر لازم کلنجه سز بیله اک مقتدر ، اک بجریکلی اولان آرقاداشکزی انتخاب ایدیورسکزر . دیمک که سزده بوحرکتکزر ایله بو حقیقتی ضمناً تصدیق و تسلیم ایدیورسکزر . بو کبی قابلیاتدن کلیاً محروم اوله رق یارادیش بولونما کزده بزم هیچ دخلمز یوقدر . نه یاهلم ! طالکزه کوسکزر ! « دیسه ک وده موقراط اوله رق بو آدمک بزى توکیل ایتسه سی ایچین رایلرینه مراجعت ایتش اولسه ق ، عجا برتک رأى قازانه بیلیرمی بز ؟ یوقسه اوزریمزه هجوم ایدوبده بزى آلچاقلقه اتهام ایدهرک ، تپهله مک تشبث ایله دکبری زمان اک اول جانمزی می قورتار مایه چالیشیرز ؟ و یا خود بو حقیقتی بیلدیکمز خالده بر طاقیم انتریقه جی رقیلر مزک عالم سیاستده بزه غلبه سنه میدان ویرمه مک ایچین اوزواللی خلقه پارلاق یالانلر سویله یهرک : « بز دهموقراط ایز ! حاکم حقیق ملتدر . ملت دیمک سز سکز . فقط سزک اوغراشایه وقتکزر یوق . بز سزک خدمتکار لغکزر ایله مشرف اولق ایسته یورز . تمامیه آرزو کزه موافقت ایدهرک ، حرکت ایله یه جکزر و ضابطلر کزه قارشى حقوق صریحه کزی مدافعه ایده جکزر . « دیمکه مجبور بولونسه ق عجا بزده یالانجی ورذیل بر انتریقه جی ، بر دولابجی تعبیرلرندن موافق عنوان بولونه بیلیرمی ؟ او حالده نه یاهلم ؟ حقیقت بویله ! دنیا بویله دییه جکزر . بن ظن ایدهرسه م حقیقتک او یله اولدیغى سویله مک ده ایی در . کورو یورز که بر آدم نه قدر عقللی اولسه باشی طاره صیقیشنجه اهله تودیع امور ایدیور . و حمد اولسون بر حقشناسلغه ده فطره میلی واردر . صیقیجه خسته اولورسه همان حکیمه قوشو یور . منافع مادیه سی تهلکیه اوغراسه در حال آووقاته مراجعت ایدیور و بوندن طولانی ده هیچ محزون اولیور . امور سیاستده نه دن بویله یاهماسین ؟ بن قطعاً امید ایدیورم که

هر کس سیاسیاتک ده طبابت و حقوق کبی حتی اوندن دها معضل بر علم موضوعی اولدیغنی واولیه عندی اعتقاداته و حسن نیت و کیفه تابع بولونمادیغنی اوکر نه جک قدر فکر و تربیه جه ترقی ایده رسه ، حقوق مدنیه سنه عائد اموری کمال ممنونیتله شایان اعتماد بردوستنه تودیع ایده بیله جکدر . تربیه نک بودرجه بی بولماسی واقعا حرص و امل کبی ، تحکم کبی فطره اناایت بشریده مرکوز برطاقیم حسیات اصلیه بی حکماً بوس بوتون برطرف ایده مه سه بیله جهالت و قناعت سزک و اعتماد سزلق یوزندن وقوعه کلن برچوق اغتشاشاتک اوکنی آله بیله جکدر . مشهور فیلسوف شو پنهور ؛ بومسئله بی برقیاس مقسم ایچنه صوقشدر . بوخصوصده شو بیله بیان فکر ایدیور : « میلیونلرجه خاقدن مرکب بر ملتی ، آرزوسی خلافنه اداره ایتمک حقسنلقدرد . فقط خلق ، دائماً نا بانغ اولمق حسبی ایله کندینی بالذات اداره یه مقتدر دکدر . بناء علیه او نی آرزوسی خلافنه اداره ایده جک بر اقلیت هر زمان بولونه جقدر . »

بسم ملاحظات ذاتیه مک شو پنهور ککندن نه قدر فرقلی اولدیغنی ایضاحه حاجت یوقدر صانیرم . واقعا ملت دیدیکمز اکثریت ممتاز اولان اقلیته نسبتله دائماً نا بالغ قاله جقدر و بناء علیه او یله بر اقلیت دائماً او نی اداره ایده جکدر . فقط یاواش یاواش تربیه نک ، مدیتک ترقیسی ایله بر ملت افرادی ده علم سیاستک حقایق بسیطه و عمومیه سنی اوکر نه بیله جکدر . نته کیم بر چوقلری ده اوکره ندی . شمندی آنجا ق تربیه سنده بر قصور وار . اکر فن سیاستک علوم حقیقه دن بر علم معضل اولدیغنی بیله جک قدر معلومات عمومیه سی آر تارسه وطیبیک و آووقاتلق ده اولدوغنی کبی بو کبی حادثات اجتماعیه ده ده مونقیتله حل مسئله ایده بیلیمک ایچین هم بعضی استمداداتک ، هم ده بعض تجارب و معلوماتک قطعاً لزومی اولدیغنی تسلیم ایده جک قدر تربیه کوروبده انصافی آر تارسه ، نندن آرزوسی خلافنه بر اقلیته تودیع امور ایتسین ؟ بوکون صحت شیخصیه ومنفعت

آنيه سى هر فرد نظر نده كندى حقوق سياسيه بندين افضل واقدمدر .
 جانك ، مائلك محافظه سنى اهلنه توديع ايتمكده هيچ آرزوسنه مخائف
 بر حركت ايتمه ديكى حالده تربيه سياسيه ، نقطه نظر ندين دى ذكر ايتديكم
 درجه كاله وصولى فرض اولوندينى تقديرده نچين ايسته يه ايسته يه
 صلاحيتدار بر وكيه منافع مدنیه سنى امر محافظه سنى حواله ايتمين ؟
 عصر مذك اك مشهور فيلسوف نرين جون استوارت ميل شو بيان ايتديكم
 ملاحظات ذاتيه ي بويه تفصيلات يه و طبق سويله ديكى كى سويله مه مش
 ايسه ده ظن ايدرم كه صاغ اولوپده كور سه يدى ، بهمه حال تصديق
 ايدردى ؛ چونكه عمومه سويله ديكى سياسى نظر ندرده و يازدينى مقاله لرده
 « بهمه حال اداره سياسيه ي الكزه آلمغه چالشمبايكنز ، اهائى بولوبده
 اوكا توديع ايتمكه چالشمبايكنز . اصل معرفت ، انتخاب اولونمقده دكلدر ،
 بر آي وكيل انتخاب ايدم بيلمكده در . » ديور كه بنم تفصيلاً سويله دكلرمى
 مصدق در .

ملكونك نظامى

بر كته لك تكاملنده اك برنجى شرط كيفيت اندراج « integration »
 ايله تقسيم اعمال وقوعيدر . جمعيت بشريده بر عادى كته يه تشبيه اولونه
 بيلير . اونده دى عناصر و اجزادن مركب بر وجود واردر . يالكز جمعيت
 بشريه نك عادى بر كته دن شوفر قى وار كه شكل ظاهريسى نامعين اولدينى
 كى بالا رادت حركته قابليتده واردر . بر جماعت ، بدايت تشككنده
 يك نسق كورونور . مثلاً ينه اسكى تشبيه مزه كله لم : حيوان جماعتده
 و اونلرك آشاغى صفر بنده ار كك ايله ديشيك فرقر ندين باشقا وجه تمايز
 يوقدر . حتى دها آشاغى صنفنه اينر سهك ، ار ككلك ، ديشيك فرقىده
 قانقار . اولكى (اوسقومرو بالينى سوروسى) مثالزده بويه بر جماعت
 حيوانيه نك عسكرى ، حاكمى ، عمله سى ، آمرى ، مأمورى اوله ماز .
 بونى تصور بيله انسانه غربب كلير . فقط بويوك حيوانلرده بويه دكلدر .

مثلاً بر فیلسوفان و سوسناده وظیفه اجتماعیه نك اولدجه تقسیم اعماله اوغرامش اولدوغی کورلویور . بونلر کیجه لین صو ایچمکه و یاخود ییقانمق ایچین بر دره یه متوجه اولدیقلری زمان یوللری اوزرنده تهلكه اولوب ، اولمادیغی آكلامق ایچین (عادتاً براستكشاف قولی کبی) اك تجربه دیده ، احتیاطی واختیار اولان افراد جماعتی ایله رییه سوق ایدوب ، نوبجی تعیین ایدیورلر ؛ وسور و ایله ریلر ایکن یاوریلری اورطه یه آلوبد ، کینجلر وقوتیلر اونلر اطرانده برصف تشکیل ایتدکاری حالده اك جسور واك قوتیلری باشده اوله رق کیدیورلر . بر مایمون سوروسندهده حال بویله در . حتی بونلر بر بانچه یی ، بر تازلای خیر سزلقه یغما ایدره ایکن بر قاراغول نصب ایدیورلر که خین تهلكه ده کورلتی ایدرک همجنسلرینه خبر ویریور . دیمك که بوراده عینی جماعتك افرادی آراسنده بعضی وظیفه لر تعیین ایدیور . ایشته جمعیت بشریه ده دخی بدایت امرده جنسیت واختیارلقه کنجلك فرقدن ماعدا افراد آراسنده بر تفاضل حاصل اولمایه باشلا یور واك اول محاربه واریسه ، بر رئیس وجوده کلیور . هر کس بویوك تهلكه قارشیسنده منافع عمومیه ایچین بالاتحاد تألیف قوا ایله مکی ، تأمین موفقیت امرنده ده خیرلی وفائده لی کوردیکی ایچین اورئیسبه اتباع ایتکی بر مجبورت اولقی اوزره تلقی ایدیور . شمدی بوراده اکثریت بر رئیسك امرینه تابعیتده مجبورت کوردیکی ایچین جماعتك حیاتی اوغورنده بر مقصد مهم ایچین ، تأمین خالییت امرنده آمر و مأمور نامیله جمعیت ایکی یه آیریلش اولویور ، که بویلك تفاضلدر . فقط چوق دفعه لر بو اطاعتی ، بو مرکزیت اداره یی مقتضی اولان حال حربك مبدل سکونت اولمایه ایله رئیسكده هر دورلو امتیازادن محروم قالدیغی کورولویور . مثلاً اسکیمودنیلن اقوام شمایه ده حال معیشت عموم ایچین بویله در . بو قوم موقی ، محیطی ولوازم معیشتی اقتضاسیله بالیق آوجیسندر و بو آو ایچین پك بر کتلی منبعله مالک ظایت واسع بر ساحه ده یاشایور و خارجدن ،

باشقا بر قوم کلوبده اونک غدا سنه ، لوازم حیاتیه سنه تسلط ایده میور .
 لکن عینی درجه و حشده بولونان سائر قوملرده وارد که اونلرده بر برینه
 همجوار اولوق و آرالرنده منافع متضاده بولونمق حسی ایله حال حرب ،
 آز چوق دائمی اولور . بناءً علیه بوحالك اقتضاسندن اوله رق بر
 رئیس دائمی به احتیاجدن وارسته بولونمق ممکن اوله میورز شو تقدیرجه
 ریاست ، اولا بر کیشیده مادام الحیات تحکم اییدیور ، وفاتندن سوکرا
 ینه بویله بر موقعی احراز ایده بیلیمکه شایان اوله جق قدر اوصاف لازمه یی
 حائر بر کیسه انتخاب اولونویور ، و یا خود یازارلقاری ایله کنیدیسی انتخابه
 شایان کوسته رنلر ریاست قومی احراز اییدیور . و محاربه نك دوا می مدتیجه
 کنیدیسی ده موقعی محافظه اییدیور . شو قدر وار که دیگر امثالندن فرقی
 یالکیز ریاستی احراز ایده بیلیمک ایچین لازم کلن اوصافنده در . یعنی دها
 جسور ، دها قورناز ، دها قوتلی و دها اتیک اولماسنده در . یوقسه معیشتجه ،
 قیافتجه ، دها هنوز دیگر لرندن فرقی یوقدر . اودخی غدا سنی کنیدی
 آرار بولور ، قولوبه سنی کنیدی یاپار ، سلاخی ، صیرتنه کیدیکی پوستی
 کنیدی اعمال ایدور . خلاصه شخصی ایچین خدمتچیلری و وکیللری یوقدر .
 لکن بر مدت بویله دوام ایتدیکندن سوکرا بویله بز رئیسک اثنای
 ریاستده ظلم و غدری ، دیگر لرینه تجاوزی کنیسنه هم قوت ، هم رعایت
 قازاندریور و نور ریاست . اولادیت صورتنده تسلسل ایتیمکه باشلا یور . و بوسایه ده
 ده خاندان حکومت تأسس ایتیمکه باشلا یور . بالطبع افراد جماعت چو ظالیمه
 و کرک یکدیگریله ، کرکسه اقوام محاوره ایله مناسباتی آرتدیقه اوجاعتک
 معاملات حیاتیه سی ده چو ظالیور . اوندن ماعدا تشتت اییدیور . رئیس
 بالطبع بونلرک هیسنه نظارت و حراست ایتیمک . وظیفه سیله مکلف
 بولوندیغندن حیات اجتماعیه نك هر وادیده آلدینی مختلف جریانلری
 ایسته دیکی کی توجیه و اداره اییدیور . بالطبع کنیدیسنه اطاعت ایتمین بر
 بر آدمی بالذات جزالاندر دینی کی عبادت لرده دخی الك مهم رولی کنیدیسی

اجرا ايدييور. واشخاص جماعتك هر شيئنه، هرايشنه قاري شيور. حتى تجارت عموميه يي كندی آرزوي اوزره ايسته ديكي محوره دوندورويور. هر شيئك فيئاتي تعين ايدييور. فقط بونجه معاملات ه ياواش ياواس كنديسي نك كفايت ايده مه يه چكي حس اولونمايه باشلا نيجه رئيس ؛ اك زياده اعتماد ايتديكي اشخاصه كندی وظايفك بر قسمي تفويض ايده رك ، وكيلاز تعين ايدييور كه عادتاً بونلر كنديسي نك وكلاسيذر . رئيسك كيت كيده شرف، وحيثي آرتديني كي مراسم شريفاتيه دخي تشكول و تأسس ايتديكندن بالضروره امور عاديده دن كف يدايدييور . طبيعي دركيه بوا امتيازات موقعي تحكيم ايتديكي كي قوت ذاتيه سني ده آرتيرديندن و هر فرد جماعته عونيه سنك يارديمي ايله ده ايسته ديكي كي تحكيم ايده بيلديكندن كندی ايشلرني كورمه مكده باشلايور واونلري سائر افراد جماعته ياپديرييور . ايشته بر حكومت شخصيه ايله اونك اعياني ووكلاسي بوصورتله تشكول ايتمش بولونويور. بر طرفندن ده ذاتاً ايشه يارامايان ضعفاي جماعتدن قاديذر ، اختيارلر اثنای حزبده باشقا باشقا وظيفه لر ايله چايشمغه مجبور طو تولديقلرندن كيمي سي يبه چك ؛ ايجه چك طاشييور؛ كيمي سي حيوانه باقييور ، كيمي سي ده صنعتله مشغول اولويوز . ايشته بووجه ايله ده تكميل مدنيت حاضره نك اسالاس اولان صنعتك اك بويوك عامللري يعني عمله ، ارباب تجارت وصناعت پيدا اولويوز ؛ حتى بر مهم دوره قدر يعني زمانمزه قدر يالكز وحشي دكل ، بدويت مرتبه سنه وارمش قوملرده دخي ار ككلر قطعياً صنعتله تقيد ايتمه يوب ، حرب و ضربه متعلق اويونلر ايله ، رياضات ايله سلاح ، سونكو ، قيليچ ، قالكان قوللانمق ، آت هينمك ايله مشغول اولديقلري حالده حيوانه باقق ، سود صاعمق ، اك مك يامق ، اون او كوتك ، خمير يوغورمق ، بز دو قومق ، چادر كرمك ، حتى اورماندن اودون كسوب كتيرمك كي صناعات مدنیه نك اك ابتدائي صورتلرني عرض ايده ن خدمات شاقه نك قاديذرله ترك ايديش اولديني كورولمكده در.

آمریکا و آمریکای شمالی و جنوبی و آسترالیانک بزم ایله معاصر اولان بر چوق اقوام وحشیه سنده ، حرب اولمادیفی زمانلر ، یاز ، قیش ارککلر کمال استراحتله اوطوردیقلمری حالده قادیتلر چیللاق وحتی پک صوغوق زمانلرده بیله دکیزه طالب تیتزه تیتزه میدیه اولایورلر . واونلری کندیلری مییه یوب ، کمال دقت و تقید ایله ارککلرینه تقدیم ایدیورلر . بو حال کورولمشر .

حتی زمانمزدده آناطولینک اکثر برنده اک صیقیتلی ، اک طاقت فرسا ایشلری یابان ، قادینلردر . ارککلر تبیل تبیل قهوه لرده اوطورر . شمدی بورادن آکلاشیلورکه جماعت قدیمه تعریف ایتدیکمز یوقاریده کی صوک صفحه یه کلنجه بر طاقیم تقسیم اعماله اوغرایور . خدمتلر یاواش یاواش تعین ایدیور و خدمتله کورده صنفلر تشکل ایدیور . فقط بونلرک جمله سنه رئیس قوم هم بالذات وعلی طریق الاجال هم ده وکلاسیله علی وجه التفصیل نظارت ایدیور . صوکرا صوکرا او جماعتک حیاتی وسعادت تی نخل اولان تهلکه خارجه یه یعنی دشمن تجاوزینه قارشی لازم کلن تداییر ایله داخلی انتظامنه خلل کتیردن عوارضه قارشی ایجاب ایدن تقیدات بر برینه بکزمه میه جک بر حاله کلدیکندن بونک اجراسنده بر فرق ، واکا کورده صنفلر تشکل ایدرک ، قوه اجراییه ، قوه جرییه ، قوه عدلیه و انضاطیه یکدیکنندن آیریلوب ، وظائف ده معین ودها زیاده محدود ومؤثر اولویور . جماعتک مناسبات حیاتیه سنده لوازم ماده نکه ده بر طاقیم جریانلره ، واکا کوره اداره ووظیفه سنده تنوعاته میل ایتدیکی کورولویوز . یعنی تجارت مناسباتنده تقسیم اعمال اولویور . مغنویاتی و اعتقادیی اداره خصوصنده برشعبه تشکل ایدیور وپاس کروهی بوکا مأمور اولویور . فقط ینه رئیسک وکیللری اولق اوزره قالیورلر . رئیسک سطوت و قدرتی بوکی وسائط ایله تزاید ایدوب قهر و ظلمی آرتدیقجه قدسیتی ده طبعی اوله رق ، او قورقو ایله آرتدیغندن کنديسنک منشأی

حقنده برچوق خرافات ، برچوق اعتقادات باطله دخی وجود بولویور .
 آرتیق اوننی برانسان اوله رق دکل ، طاغلرک روحی ، سنانک اوغلی ،
 کونشک تمثالی ویاخود برادر زاده سی اولقی اوزره قبول ایدیورلر وهر
 کسجه بویله باطل براعتقاد تأسس ایدیور . دیگر طرفندن ده اغرادجامتک
 یکدیگر یله مناسبی ، معیشت عمومیجه بر معامله مخصوصه یه وجود
 ویردیکندن اومعامله برنظام آتته کیره کیره متحکم اولمایه باشلايور .
 ایشه (سنن اقوام) و (تعامل قدیم) و (عادات) ناملریله تأسس ایدن
 حکومت غیرجسمانیه دخی بوصورتله بیرلشوب ، حکومت جسمانیه ورهانیه
 وعسکریه نی ید ذاتیه سنده جمع ایتش اولان رئیسک قوه قهارانه سنی
 تزید ایدیور . بودرجه قوی ، بودرجه قاهر ، بودرجه قدسی ، بودرجه
 مانوق البشری برحیثیت قزانهرق دیگرانسانلره بکزمه یه جک درجه ده
 تحول ایتش اولان رئیس قوه اجرائیه اعتباری ایلله بعض تعبیات
 مخصوصه یه سبب محض اولویور . مثلاً جزا وزجر خصوصنده براعتقاد
 مخصوصه وجود ویریور : اک بویوک قباحث ، اک بویوک کناه ، اک
 بویوک جنایت رئیسک شخصه حرمتسزک اولویور . اک بویوک عصیانده
 امریجی اجرا ایتمه مک ویاخود دیدیکی یوله کیممه مک اولویور . ایشه حالا
 زمانم زده مدنیته ایلله متختر اولان برچوق اقوامک بالمله معاملات حیاتیه سنی
 ادراه وحقوقی تأمین ایدن قانون نامه نک باش طرفنده نظر دقتی جلب
 ایدن ماده بودر . یعنی رئیس ذاتاً ، اصلاً ، حساباً ونسباً مقدسدر . زیر
 دستان عد ایتدیکی سورولر ایلله انسانلردن فطره طالی وبوس بوتون
 یاشقا برآدمدر . اوکا رطایسزک هر دورلو ککناهلرک ، فضاخترک ،
 حقسزقلرک بویوکیدر . کنیدی اللهک وکیلی ، اولدینی ایچین اوامر
 ازلیه الهیه نی اجرایه مأمورددر وهر کس اوندن مسؤل اولدینی خالده
 او آنجاق الپدن مسؤلدر .

ایشه شمیدیکی امپراطورلردن بریسی تکمیل اهلینک حقوقی پایمال

ایتدیکي زمان یمحابا بویه براداده بولونه بیلیمش و بو ادا لارینه دلیل اولمق اوزره دخی برملیون توفنگلی ایله ری به سوره بیلیمش اولدینی ایچین بر کیمسه بودعوانک منطق سزغنی اثباته جرأت ایدمه مشدر . لکن بوکون سپنسرک دیدیکی کبی حقوق و حریتی زورایله استحصال ایش و طایتدیرمش اولان ، حقیقه مدنی مملکتلرده رؤسای حکومت ، الیلمغنی و یا خود ائلهک وکیلی اولمق حیثیتی و او حیثیت غیر مسلمهک غصب ایتدیکي اوصاف مقدسه بی کلیاً غائب ایشدر . بوکون کندینه آنجاق بر آدم نظریه باقیمقدمه در . حتی سپنسر دیورکه (بز ، یعنی اهالی اولنرک پک چوغنی موقعلرندن ایندیروب ، شایان اولدیقلری وجه ایله معامله به تابع طومتقه رؤسای قوم به بزم اسناد ایتدیکمز قوت و حیثیتدن باشقا بر حیثیت و قدرته اولنرک مانک اولمادیقلری اثبات ایتدیک و اولنرک الله دکل بزم ، قوتیزه استناداً او موقعه کیمش حاجز بر مخلوق اولدیقلری کوستردیک) دیور .

شیمدی تکمیل انسانیت تاریخی آشاغیدن یوقاری سلسله تبع ایدوبده جماعتک وجه تکاملی و او ائنده وظائف عضویه و اجراییه سجه حاصل اولان تقسیم اعمالی نظر حکمتیه تبع ایدورسهک ، کورورزکه حکومتک سبب تشکلی علی الا کثر ظن اولوندیی کبی تأسیس عدل دکل ، لزوم حریدر . اوکاده سبب تهلکه تجاوز اندیشه سی و اوندن متولد اولان حس تحفظ و مدافعه در . محاربه اغتشاشاتک دوامی دخی رئیسک تشکمی ایله حکومتک قوامنه باعث محض اولمشدر . یاواش یاواش اولادینه انتقالی ، خاندان حکمداری بی وجوده کتیرمش و بو آنه قدر فون اجتماعیهک هنوز موجود اولماسی و حکمتک مابعد الطبیعیات دائر سندن چیقوبده احوال اجتماعیه و سیاسیه و امور طبعیه ساحه سنده حق بشره توجیه تفحصات ایدمه مه سی یوزندن حکومتک و حکمدارک منشای حقنده ده طوغرو بر فکر حاصل اوله ماش و قوت و عظمته قارشى انسانک فطرتنده دائماً خوف و دهشت و اونک نتیجه سنده ده تمامی اطاعت استعدادی

اولدیغندن حکومتی هر زمان تقدیس و حکمدارانی تألیه ایتمکدن انسانلر فارغ اوله مامشلر . لکن بوکون نه تنوغرافیا یعنی ملل مختلفه نك احوال و عادات ، قوانین و اخلاقی ، خرافات و اعتقاداتی موضوع بحث ایدن فن و بالخاصه فنون اجتماعی ، بومسئله مهمه بی پارماغنه طولایه رق ، حقیقه تتبع ایتمش اولدیغندن آرتیق حکومتك نه وجه ایله تشکل ایتمش اولدیغنی و صوکر صوکر فنون و صناعتك بخش ایتدیکی سعادت و رفاه سایه سنده امنیت و سلامت عمومیه نك نصل اولوبده اك بویوك بر ثروت حیثیتی قازاندیغنی ، کوسترمش ؛ و صلح و صلاحك ابقا و ادامه سی لزومك اك بویوك وظیفه ، اك بویوك حق کبی تلقی ایدیله سی لازم کلدیکنی میدانه قویمش در . و قتیله حکومت افرادك تکمیل خصوصات حیاتیه سی اداره یه کندیسجه صلاحیت کوروپور ایکن ، اولامعاملات تجاریه ، صوکر صاغت ، صوکر تربیه و اعتقاد خصوصنده خلقك ، حکومت قارشی نصل حق قازانوبده اوصلاحیتی ائدن آلدیغنی بزهینه فنون اجتماعی آ کلا تیور و اسباب موجب سیله عوامل اجتماعی سنی ده تعیین ایدیور . فضله اوله رق بوتدقیقات علمیهدن بر مهم فائده ده تحصیل ایدیور . اوده حکومتك و خلقك حقوق و وظائفنی ، اجرا آت حکومتده صلاحیتك نره یه قدر واره بیلدیکنی ، خلاصه حکومتك ساحه اجرایه سی و ماهیتینی بزه احسن وجه اوزره بیلدیرمه سیدر . — ختام —

حاشیه بوندن اوچ بقی سنه اول محرر معروف محب عزیزم اسماعیل غصبرنسکی بکک توصیه سیله روسیه دن مملکت مزه تحصیل ایچون کلش بش مسلمان طلبه قبول ایتشدم . اوچی قیرغیز مملکتدن ایکسی ده قفقاسیه دن ایدیلر . بوافندیلره کمال خلوص و بمنوینتله کندی اقامتگاهمده کیزایجه و فخری اوله رق درس و بریر ایدم . بکده حایم پاشا یالینسند اوطورویور ایدم . شو ﴿حقوق اساسیه مدخل﴾ نامیه نشر اولونان مقاله ، اوافندیلره علی العجله املا ایدلش بر درسدن مع التأسف موضوعك اهمیتی اعتباریله مختصر دوشمشدر فقط و قتمز یوقدی . کندی یازیلریله بنده کزده محفوظ قالان نسخه دن اولدوغی کبی مجموعه مزه نقل

ایدیشدر . تصحیحنه وقت بولهمدیم ایچون اولدوغی کبی طبع ایدلندی . اعلان
حریتده یعنی بوردردن ایکی بچق اوچ آی صوکره طلبه لرمدن ایکسی برمدت
دها بوراده قالمشلا ایدی . بومقاله بی خاطره لرینه اتحاف ایتدم .

ادرنه مبعوثی

رضا توفیقو